ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

Сборник с доклади

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ" СВИЩОВ

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Почетен председател:
Доц. д-р Марин Маринов – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Съ-Председатели:

Доц. д-р Любка Илиева – Ръководител на катедра
„Икономика и управление на туризма“
Проф. д-р Марияна Божинова

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Доц. д-р Любка Илиева – председател
Доц. д-р Петя Иванова
Доц. д-р Тихомир Личев
Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова

СЕКРЕТАРИАТ

Доц. д-р Любомира Тодорова
Гл. ас. д-р Павлин Павлов
Гл. ас. д-р Кристина Шопова
Ас. д-р Йоана Константинова

ISBN 978-954-23-2652-6

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ
ФАКУЛТЕТ „ПРОИЗВОДСТВЕН И ТЪРГОВСКИ БИЗНЕС”
КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА”

ЮБИЛЕЙНА МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ТУРИЗМЪТ В ЕПОХА НА ПРЕХОДИ: ЗНАНИЯ, ПОЛИТИКИ И УСТОЙЧИВИ БИЗНЕС МОДЕЛИ

19 – 20 юни 2026 г.

10 ГОДИНИ

Катедра „Икономика и управление на туризма”

Академично издателство „Ценов” – Свищов
2026

Кръглата маса се посвещава на 90-годишнината на Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов и 10-годишнината на катедра „Икономика и управление на туризма”.

Докладите в сборника са анонимно рецензирани от Редакционен съвет.

Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

© АИ „Ценов“, Свищов, 2026
ISBN 978-954-23-2652-6

СЪДЪРЖАНИЕ

КАТЕДРА „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА“
Десетилетие на академично развитие, научни постижения и професионална реализация
Доц. д-р Любка Илиева 11

ПОЛИТИКИ, РЕГУЛАТОРНИ РАМКИ, ИКОНОМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКО УПРАВЛЕНИЕ НА ТУРИЗМА В УСЛОВИЯТА НА ТРАНСФОРМАЦИИ

Предизвикателства пред туризма на България
Проф. д-р Стоян Петков Маринов 21

Публични политики за устойчиво управление на обекти на културното наследство
Проф. д-р Маргарита Богданова 31

Политики за развитие на устойчив културен туризъм
Проф. д.н. Таня Парушева 41

Предизвикателства пред туристически сезон 2026
Доц. д-р Красимира Янчева, ас. д-р Христина Сантана 48

Туризъм и геополитически въздействия – географски аспекти
Доц. д-р Тихомир Личев 63

Обществените поръчки в туризма – взаимодействие между знания, политики и устойчиви бизнес решения
Доц. д-р Галина Чиприянова, Красимир Парашкевов 75

Релацията „културен туризъм – културно наследство“
Доц. д-р Пенка Горанова 86

Професионалната счетоводна преценка в туристическите предприятия: между нормативното съответствие и управленската полезност на информацията
Доц. д-р Радосвета Кръстева-Христова, студ. Василена Тодорова, студ. Димитър Димитров, студ. Евелина Радева, студ. Кристиан Иванов 94

Application of Lean Manufacturing Tools in Boxed Solutions for the Tourism Industry
Candidate of Pedagogical Sciences Protsenko Yulia Procenko
Lilya Idrisova, Assoc. Prof. Lyubka Ilieva, PhD 107

Политики за устойчив туризъм чрез проектно финансиране: Финансова ефективност на общинските инвестиции в инфраструктура
Ас. д-р Димчо Шопов 116

Кризата в Близкия изток – предизвикателства и възможности пред българския туризъм
Ас. д-р Тихомир Драганов.....128

Ролята на европейските програми за развитие на туристическия бизнес в България
Докторант Мария Павлова-Кондрова.....136

Териториална концентрация и регионални различия в развитието на балнео, СПА и уелнес туризма в България
Докторант Антоанета Христова.....144

Местното самоуправление като фактор за развитието на туризма
Докторант Ива Панайотова 156

Институционални и икономически ограничения при трансформацията на земеделски земи за нуждите на туристическата инфраструктура
Докторант Атанас Атанасов.....165

Потенциал за развитие на голф туризма в деветте туристически района на България
Докторант Незифе Бозова.....174

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ, ЗЕЛЕНА И КРЪГОВА ИКОНОМИКА, ГЕОПРОСТРАНСТВЕНИ АНАЛИЗИ И РЕСУРСЕН ПОТЕНЦИАЛ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДЕСТИНАЦИИ

From sustainable to regenerative tourism in the context of the blue economy
Доц. д-р Стефан Райчев 183

Синята икономика и устойчивият туризъм: възможности и предизвикателства
Доц. д-р Добринка Стоянова.....190

Съвременни измерения на социалноикономическата устойчивост в туризма
Доц. д-р Ваня Василева.....199

Развитие на районите през призмата на туризма
Доц. д-р Елена Йорданова, гл. ас. д-р Георги Ангелов, гл. ас. д-р Цветан Марков 207

Концептуализиране на геополитически сензитивни дестинации чрез спортен туризъм: по примера на Голанските възвишения
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева, докторант Уаел Муграби.....216

Изследване на нагласите към екологосъобразните решения в туризма
Гл. ас. д-р Павлин Павлов.....225

Храната като важен компонент на туристическото преживяване
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева 236

Връзка между туристическите пътувания и динамиката на потребителските цени в България
Докторант Никола Николов 244

Климатолечението в структурата на здравния туризъм: историческо развитие, научни школи и концептуално моделиране
Докторант Ваня Андонова..... 256

Кандидатурата за Европейска столица на културата като фактор за развитие на целогодишен туризъм в Бургас
Докторант Иван Гаврилов 268

Място на кръговата икономика в туристическия сектор
Докторант Виктория Джамбазка..... 277

ИНОВАЦИИ, ДИГИТАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЯ И ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ В ТУРИЗМА И УСЛУГИТЕ

Концептуална рамка за адаптация на туристическата система в условията на дигитална трансформация
Проф. д-р Велина Казанджиева, доц. д-р Георгина Луканова..... 287

Ролята на изкуствения интелект в развитието на смарт туризъм
Доц. д-р Елена Илиева, Павел Нончев 300

Бъдещето на туризма в епохата на преходи: между дигиталното и автентичното
Доц. д-р Любка Илиева..... 310

Приносът на цифровите иновационни мрежи към регионалното развитие
Доц. д-р Евелина Парашкевова..... 322

Детерминанти на онлайн пазаруването на туристически продукти в България
Доц. д-р Симеонка Петрова..... 333

Влияние на дигиталната трансформация на туристическия пазар върху потребителското поведение
Доц. д-р Ваня Григорова..... 343

Иновационни възможности за развитие на туристическия бизнес – мрежови контекст
Доц. д-р Искра Пантелеева..... 353

Иновациите в контекста на туроператорската дейност
Доц. д-р Любомира Тодорова 363

Бариери пред дигиталната трансформация в хотелиерството: организационни, технологични и поведенчески аспекти
Гл. ас. д-р Галина Илиева 371

Ролята на дигитализацията в транспортното обслужване на туристите: нови технологии и приложения
Гл. ас. д-р Никола Гайдаров 381

Иновативни бизнес модели в хотелиерството: комбинация между лайфстайл, устойчивост и дигитално присъствие
Гл. ас. д-р Мира Джендова 390

Бизнес планиране в туризма в условията на изкуствен интелект – нови модели и предизвикателства
Гл. ас. д-р Маргарита Мишева 400

Иновационен модел за развитие на културния туризъм
Ас. д-р Йоана Константинова 412

От дигитална автоматизация към екосистемно управление: трансформация на бизнес моделите в хотелиерството
Докторант Агнес Бачева 420

Ролята на социалните мрежи при избора на туристическа дестинация сред младите хора
Студ. Павел Антонов Павлов 430

БИЗНЕС МОДЕЛИ, ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО, ПАЗАРИ И БРАНДИНГ В ТУРИЗМА И СВЪРЗАНИТЕ ИНДУСТРИИ

Развитие на туристическата индустрия в контекста на съвременните предизвикателства
Проф. д-р Цанко Стефанов 439

Българската индустрия и технологичните предизвикателства
Доц. д-р Сергей Найденов, доц. д-р Добрин Ганчев 448

Креативно управление на туристическите преживявания като фактор за конкурентоспособност на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Кристина Шопова 456

Методът на критичната точка в туристическия сектор – възможност за ефективни решения
Гл. ас. д-р Росен Колев 464

За идеята на туризма в луксозната индустрия
Гл. ас. д-р Иво Велинов 474

Културният туризъм: между наследството, преживяването и мотивацията
Гл. ас. д-р Пламен Петров 482

Търговски аспекти на селския туризъм в България
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева 490

The Authenticity Paradox in the Age of Generative AI: Exploring the Impact of Synthetic Visual Content on Tourism Destination Branding
Ас. д-р Стелиана Василева 494

Бранд мениджмънт и корпоративна култура в многонационални компании в сектора на бизнес услугите
Докторант Петьо Божинов 503

Въздействие на дигиталните технологии върху трансформацията на туристическите предприятия
Докторант Теодора Попова 512

ХОТЕЛИЕРСТВО, РЕСТОРАНТЬОРСТВО И ТУРИСТИЧЕСКА АГЕНТСКА ДЕЙНОСТ: МОДЕЛИ НА УПРАВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ

Спортната анимация като фактор в туристическия бизнес
Доц. д-р Стела Касабова, ст. преп. д-р Радослав Николов 523

Счетоводната информация – важен фактор за успешно управление на предприятията в ресторантьорството
Доц. д-р Галя Стоянова Иванова-Кузманова 530

Управление и развитие на туроператорския бизнес – практически аспекти на облагането по ЗДДС и отражението върху рентабилността
Гл. ас. д-р Лиляна Бърдукова 538

Inventory Accounting in Tourism-Related SMES in Cameroon: Challenges for Cost Control and Sustainable Business Models
PhD student Tognang Kouaya Pretta Noella Rosevale 549

Предизвикателства и възможности пред развитието на голф туризма в България
Докторант Ангел Ангелов 557

Устойчивите практики на туристическите агенции в община Варна
Докторант Христина Петрова 566

Кетъринг обслужването като фактор за конкурентоспособността на туристическите събития
Докторант Цветелина Петрова 575

Директните плащания по Общата селскостопанска политика като инструмент за устойчиво развитие на хотелиерството и ресторантьорството
Докторант Снежана Парушева-Ламбева 584

ОБРАЗОВАНИЕ, ЧОВЕШКИ КАПИТАЛ, ОРГАНИЗАЦИОННА КУЛТУРА, КРИЗИ И АДАПТИВНИ СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ

Знанието и неговото управление в контекста на туризма
Проф. д-р Любчо Варамезов, докторант Стела Маринова 599

В преход към приобщаване: туризмът като арена на промяна в условия на различие
Доц. д-р Теодора Кирякова-Динева 609

Музеите като неформална учебна среда
Доц. д-р Петя Иванова, докторант Цветелина Телбис 618

Влиянието на организационната култура върху иновационното представяне на туристическите предприятия
Гл. ас. д-р Надежда Стефанова 627

Practices for developing employer branding in Black Sea coastal tourism
Гл. ас. д-р Христина Филипова, хон. ас. Яна Донева 634

Свищов във впечатленията на посетителите на града (1878–1912)
Преп. д-р Емилия Вачева 643

Финансовата грамотност като фактор за устойчивост на туристическия сектор: структурни ограничения, рискови канали и инструменти за въздействие
Докторант Шенай Шемсиева Раимова 651

Re-thinking sport tourism through stronger physical education and local community engagement
PhD student Wael Mugrabi 665

РЕЛАЦИЯТА „КУЛТУРЕН ТУРИЗЪМ – КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО“

Доц. д-р Пенка Горанова[1]
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов

Резюме: Настоящият доклад изследва взаимовръзката между културния туризъм и културното наследство в контекста на съвременните тенденции за устойчиво развитие на туристическите дестинации. Анализирана е ролята на културното наследство като стратегически ресурс за развитие на културния туризъм, както и приносът на туристическата дейност за неговото опазване, популяризиране и социализация. Разгледани са икономическите, социалните и културните аспекти на взаимодействието между културните ресурси и туристическото развитие. Специално внимание е отделено на формирането на туристическия продукт, основан на материалното и нематериалното културно наследство, както и на възможностите за неговото устойчиво управление в условията на дигитална трансформация и нарастваща конкуренция между дестинациите. На основата на анализа се обосновава значението на културното наследство като фактор за повишаване конкурентоспособността и привлекателността на туристическите дестинации.

Ключови думи: културен туризъм, културно наследство, устойчиво развитие, туристически продукт, културни атракции.

Въведение

В условията на глобализация, нарастваща мобилност и засилена конкуренция между туристическите дестинации културният туризъм се утвърждава като един от най-динамично развиващите се сегменти на туристическата индустрия. Нарастващият интерес на туристите към автентични преживявания, свързани с историята, традициите, изкуството и начина на живот на местните общности, превръща културното наследство в ключов ресурс за развитието на съвременния туризъм. Същевременно културното наследство не е само туристическа атракция, а важен елемент от идентичността на обществото, носител на историческа памет и фактор за социално и икономическо развитие.

Взаимодействието между културния туризъм и културното наследство се характеризира с висока степен на взаимна обусловеност. От една страна, културното наследство формира ресурсната база за развитието на културния туризъм, а от друга – туристическата дейност създава възможности за неговото съхраняване, популяризиране и устойчиво използване. Тази взаимовръзка придобива все по-голямо значение в контекста на съвременните политики на UNESCO, Европейския съюз и UN Tourism,

[1] p.goranova@uni-svishtov.bg

насочени към опазване на културното многообразие и насърчаване на устойчивия туризъм.

Целта на настоящия доклад е да анализира релацията между културния туризъм и културното наследство, като изследва ролята на културните ресурси за развитието на туристическите дестинации, значението на туристическата дейност за тяхното опазване и начините, по които културното наследство се превръща в основа за създаването на конкурентоспособен туристически продукт.

1. Културното наследство като ресурс за развитие на културния туризъм

Културното наследство представлява основен ресурс за развитието на културния туризъм и един от най-важните фактори за формирането на конкурентоспособността на туристическите дестинации. То обхваща както материалните културни ценности – археологически обекти, архитектурни паметници, музеи, галерии и религиозни обекти, така и нематериалните елементи на културата – традиции, обичаи, занаяти, фолклор, фестивали, гастрономически практики и други форми на живо културно наследство. Именно тази съвкупност от ресурси създава уникалността на дестинациите и формира тяхната туристическа привлекателност (Terziyska, 2012).

Според UNESCO културното наследство е носител на историческа памет, идентичност и приемственост между поколенията. В последните години все по-голямо значение придобива нематериалното културно наследство, което включва традиционни знания, обичаи, ритуали, празници и художествени практики, съхранявани и предавани от местните общности. UNESCO подчертава, че именно тези елементи създават възможности за развитие на устойчив туризъм, който едновременно популяризира културните ценности и подпомага местното развитие.

Връзката между културното наследство и туризма е двупосочна. От една страна, културното наследство представлява основен мотив за туристическите пътувания, а от друга – туристическите приходи могат да бъдат важен източник на средства за неговото опазване, консервация и социализация. Според изследвания на UNESCO и Европейската комисия културният туризъм се утвърждава като един от най-бързо развиващите се сегменти на международния туристически пазар, като съвременните туристи все по-често търсят автентични преживявания, свързани с местната култура, история и начин на живот.

Значението на културното наследство за туристическото развитие се потвърждава и от съвременните пазарни тенденции. По данни на UN Tourism културният туризъм формира приблизително 40% от международните туристически приходи, което го превръща в един от най-значимите сегменти на световната туристическа индустрия. В глобален мащаб пазарът

на културен и наследствен туризъм надхвърля 600 млрд. щатски долара годишно и се очаква да продължи да нараства през следващото десетилетие.

България притежава значителен потенциал за развитие на културен туризъм благодарение на богатото си културно-историческо наследство, разнообразието от културни ценности и тяхното сравнително равномерно териториално разпределение (Икономически и социален съвет, 2011). Страната разполага с множество археологически резервати, музеи, архитектурни ансамбли и религиозни паметници, както и с богато нематериално наследство, включващо фолклорни традиции, фестивали и обичаи. Особено значение има фактът, че България е представена както в Списъка на световното наследство на UNESCO, така и в Представителния списък на нематериалното културно наследство на човечеството, което допринася за международната разпознаваемост на страната като културна туристическа дестинация.

Съвременните тенденции в развитието на културния туризъм са свързани и с дигитализацията на културното наследство. Използването на виртуална и добавена реалност, дигитални архиви, интерактивни музейни експозиции и интелигентни туристически приложения разширява достъпа до културните ресурси и повишава качеството на туристическото преживяване. Европейската комисия разглежда дигиталното културно наследство като стратегически инструмент за съхраняване, популяризиране и устойчиво използване на културните ресурси в условията на цифровата трансформация.

В условията на засилена конкуренция между туристическите дестинации културното наследство все повече се възприема не само като исторически ресурс, но и като стратегически фактор за устойчиво развитие, регионална идентичност и икономически растеж. Именно поради това ефективното управление, опазване и интерпретиране на културното наследство се превръщат в ключова предпоставка за развитието на устойчив и конкурентоспособен културен туризъм.

2. Ролята на културния туризъм за опазването и популяризирането на културното наследство

Взаимовръзката между културния туризъм и културното наследство е двупосочна и взаимно обусловена. От една страна, културното наследство представлява основен ресурс и мотив за туристическите пътувания, а от друга – туристическата дейност създава икономически предпоставки за неговото опазване, възстановяване и популяризиране. Именно тази взаимозависимост определя културния туризъм като важен инструмент за устойчиво развитие на културните ресурси и местните общности.

Културният туризъм допринася за съхраняването на културното наследство чрез генериране на финансови ресурси за консервация, реставрация

и поддържане на културните обекти. Приходите от входни такси, туристически услуги, културни събития и свързаните с тях икономически дейности осигуряват средства за опазване на археологически резервати, музеи, архитектурни ансамбли и религиозни паметници. В редица държави туристическите приходи представляват съществен източник на финансиране за културните институции и подпомагат изпълнението на програми за опазване на културното наследство (UNESCO, 2024).

Развитието на културния туризъм стимулира инвестициите в музейната инфраструктура, археологическите обекти и културните институции. Необходимостта от посрещане на нарастващия туристически поток води до модернизиране на експозициите, подобряване на достъпността на обектите, внедряване на интерактивни технологии и създаване на нови форми за интерпретация на културното наследство. Все по-често се използват виртуална и добавена реалност, дигитални архиви, мобилни приложения и мултимедийни решения, които допринасят за по-пълното и атрактивно представяне на културните ценности пред посетителите.

Освен икономически ефект, културният туризъм има и важно образователно значение. Посещението на културно-исторически обекти, музеи, галерии и културни събития съдейства за разширяване на познанията на туристите относно историята, традициите и идентичността на посещаваните дестинации. Чрез непосредствения досег с културните ценности се създават предпоставки за междукултурен диалог, толерантност и взаимно разбирателство между различни народи и култури. В този смисъл културният туризъм изпълнява важна социална и образователна функция, като съдейства за популяризирането на културното наследство сред широк кръг от посетители.

Особено значение има ролята на културния туризъм за повишаване на обществената чувствителност към проблемите, свързани с опазването на културното наследство. Повишеният интерес към определени обекти често привлича вниманието на държавните институции, местните власти и бизнеса към необходимостта от инвестиции в тяхното съхраняване и развитие. По този начин културният туризъм се превръща в катализатор за реализиране на проекти, насочени към социализация, експониране и устойчиво управление на културните ресурси.

Същевременно развитието на културния туризъм поставя и редица предизвикателства пред опазването на културното наследство. Прекомерната концентрация на туристически потоци може да доведе до физическо износване на културните обекти, увреждане на археологически структури, нарушаване на автентичността на културната среда и комерсиализация на местните традиции. Международната практика показва, че неконтролираното туристическо натоварване може да създаде сериозни рискове за обектите на световното културно наследство, особено в случаите на свръхтуризъм (overtourism).

Поради тази причина все по-голямо значение придобива прилагането на принципите на устойчивото управление на културното наследство. Това предполага балансиране между икономическите ползи от туризма и необходимостта от съхраняване на културните ценности за бъдещите поколения. Устойчивият подход включва контрол върху посещаемостта, управление на туристическите потоци, разработване на интерпретационни програми, участие на местните общности и използване на дигитални технологии за намаляване на натиска върху най-посещаваните обекти.

В съвременните условия културният туризъм се разглежда не само като средство за икономическо развитие, но и като инструмент за опазване, популяризиране и устойчиво използване на културното наследство. Ефективното взаимодействие между туристическия сектор, културните институции, местните власти и местните общности е ключова предпоставка за постигане на баланс между туристическото развитие и съхраняването на културната идентичност на дестинациите.

3. Културното наследство като основа на туристическия продукт

Културното наследство заема централно място във формирането на туристическия продукт в културния туризъм. То представлява основният ресурс, върху който се изграждат туристическите преживявания и се създават конкурентни предимства за туристическите дестинации. Археологическите обекти, архитектурните паметници, музеите, галериите, религиозните светини, традиционните занаяти, фолклорът, местните празници и фестивали се превръщат в основа за разработването на разнообразни туристически продукти, насочени към различни пазарни сегменти.

Културното наследство участва пряко във формирането на туристическия продукт чрез създаването на културни атракции, тематични маршрути, фестивали, музейни експозиции и интерпретационни програми. Културните атракции представляват основния елемент на продукта на културния туризъм, допълнен от транспортни, хотелиерски и ресторантьорски услуги (Костов, 2001). Те изпълняват ролята на основен мотиватор за туристическото пътуване и определят избора на конкретна дестинация.

Съвременният туристически продукт все по-често надхвърля рамките на традиционното разглеждане на културни обекти и се насочва към създаването на цялостни преживявания. Посетителите не търсят единствено информация за исторически факти и събития, а желаят активно участие в културния живот на дестинацията чрез посещения на фестивали, възстановки на исторически събития, демонстрации на традиционни занаяти, кулинарни преживявания и интерактивни музейни експозиции. В тази връзка културното наследство се превръща от статичен ресурс в динамичен компонент на туристическото преживяване.

Особено значение за развитието на културния туризъм имат тематичните туристически маршрути, които свързват различни културни обекти в единен туристически продукт. Примери за подобни продукти са културните маршрути на Съвета на Европа, поклонническите маршрути, винено-кулинарните маршрути, маршрутите, свързани с античното наследство, както и маршрутите, базирани на местните традиции и занаяти. Чрез тях културното наследство се интегрира в по-широка туристическа концепция, която увеличава продължителността на престоя и стимулира разходите на туристите.

В последните години все по-голямо значение придобива и нематериалното културно наследство като елемент на туристическия продукт. Традиционните празници, фолклорните фестивали, местните обичаи, музиката, танците и гастрономията създават възможности за разработване на автентични туристически преживявания, които трудно могат да бъдат копирани от конкурентни дестинации. Именно уникалността и автентичността на тези ресурси се превръщат в основен фактор за изграждане на разпознаваем туристически бранд.

Качеството на туристическия продукт зависи не само от състоянието на културните ресурси, но и от тяхната интерпретация, достъпност, маркетинг и интегриране в цялостното туристическо преживяване (Рибов, 2003). Ефективното представяне на културното наследство изисква използването на съвременни методи за интерпретация, включително интерактивни технологии, мултимедийни решения, виртуална и добавена реалност, които правят културните обекти по-достъпни и по-атрактивни за различни групи посетители.

Развитието на дигиталните технологии съществено променя начина, по който културното наследство се включва в туристическия продукт. Дигиталните музеи, виртуалните турове, мобилните приложения и интелигентните туристически системи позволяват предварително запознаване с културните обекти, персонализиране на туристическото преживяване и разширяване на достъпа до културни ресурси. Според Европейската комисия дигитализацията на културното наследство създава нови възможности за неговото популяризиране и устойчиво използване в туризма (European Commission, 2024).

Културното наследство има съществено значение и за изграждането на туристическия имидж на дестинациите. Обекти със световно значение, включени в Списъка на световното наследство на UNESCO, оказват силно влияние върху международната разпознаваемост на туристическите дестинации и повишават тяхната конкурентоспособност на глобалния туристически пазар. Изследванията показват, че наличието на обекти на световното наследство има положителен ефект върху туристическите потоци, заетостта и местното икономическо развитие (Kutlu, 2024).

В случая на България културното наследство създава благоприятни възможности за диверсификация на туристическия продукт чрез комбиниране на културен туризъм с други форми на туризъм – събитиен, религиозен, селски, винен, гастрономически и екотуризъм. Подобна интеграция позволява удължаване на туристическия сезон, увеличаване на средния престой на туристите и повишаване на икономическите ползи за местните общности.

Следователно културното наследство не е само обект на туристическо посещение, а стратегически ресурс, който определя съдържанието, качеството и конкурентоспособността на туристическия продукт. Ефективното му управление, интерпретиране и интегриране в туристическото предлагане са сред ключовите фактори за устойчивото развитие на културния туризъм и за повишаване привлекателността на туристическите дестинации.

Заключение

Проведеният анализ потвърждава, че културният туризъм и културното наследство са взаимосвързани елементи на съвременното туристическо развитие. Културното наследство осигурява ресурсната основа за формирането на разнообразни туристически продукти и преживявания, а културният туризъм създава условия за неговото популяризиране, социализация и устойчиво използване. В този смисъл културното наследство следва да се разглежда не само като историческа ценност, но и като стратегически ресурс за икономическо развитие, регионална идентичност и повишаване конкурентоспособността на туристическите дестинации.

Изследването показва, че успешното развитие на културния туризъм зависи от ефективното управление на културните ресурси, тяхната достъпност, интерпретация и интегриране в съвременни туристически продукти. Особено значение придобиват процесите на дигитализация, иновации и активно участие на местните общности в опазването и представянето на културното наследство.

В условията на устойчиво развитие основното предизвикателство е постигането на баланс между икономическите ползи от туризма и необходимостта от съхраняване на културните ценности за бъдещите поколения. Именно чрез такъв балансиран подход културният туризъм може да изпълнява своята роля на инструмент за икономически растеж, културен обмен и устойчиво развитие на туристическите дестинации.

Използвана литература

European Commission. (2024). *Digital cultural heritage*. European Commission.

Kutlu, D. (2024). The influence of World Heritage Sites on tourism development in EU countries. *Sustainability, 16*(20), 9090. https://doi.org/10.3390/su16209090

Škrabić Perić, B., Vrdoljak Raguž, I., & Mandić, A. (2021). The role of UNESCO cultural heritage and tourism in sustainable development. *Sustainability, 13*(10), 5473. https://doi.org/10.3390/su13105473
UN Tourism. (2025). *World Tourism Barometer*. Madrid: UN Tourism.
UNESCO. (2024). *Culture and sustainable development*. Paris: UNESCO Publishing.
UNESCO. (2024). *Intangible cultural heritage and sustainable tourism*. Paris: UNESCO Publishing.
Закон за културното наследство. (2009). *Държавен вестник*, бр. 19 от 13 март 2009 г., посл. изм. и доп.
Икономически и социален съвет на Република България. (2011). *Състояние и перспективи на културно-историческия туризъм в България*. София.
Костов, Е. (2001). *Културният туризъм*. София: Университетско издателство „Стопанство".
Рибов, М. (2003). *Туризмът в ерата на качеството*. София: Издателство „Тракия-М".
Терзийска, И. (2012). *Възможности за повишаване конкурентоспособността на културния туризъм*. Благоевград: Югозападен университет „Неофит Рилски".

THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL TOURISM AND CULTURAL HERITAGE

Assoc. Prof. Penka Goranova, PhD[2]
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov, Bulgaria

Abstract: The paper examines the relationship between cultural tourism and cultural heritage in the context of sustainable destination development. It analyzes the role of cultural heritage as a strategic resource for cultural tourism and highlights the contribution of tourism activities to the preservation, promotion and sustainable use of cultural assets. The study explores the economic, social and cultural dimensions of the interaction between cultural resources and tourism development. Particular attention is paid to the formation of tourism products based on tangible and intangible cultural heritage, as well as to the opportunities for their sustainable management in the context of digital transformation and increasing destination competitiveness. The findings emphasize the importance of cultural heritage as a key factor for enhancing the attractiveness and competitiveness of tourism destinations.

Keywords: cultural tourism; cultural heritage; sustainable development; tourism product; cultural attractions.

[2] p.goranova@uni-svishtov.bg